

JAWS® pro Windows®

Stručný průvodce

Vydavatel: Freedom Scientific
www.FreedomScientific.com

Originální dokumentaci lze stáhnout ze stránky výrobce:
<https://support.freedomscientific.com/Products/Blindness/JawsDocumentation>

Informace v tomto dokumentu se mohou změnit bez upozornění. Žádná část této publikace nesmí být reprodukována nebo přenášena v jakékoli formě nebo jakýmkoli způsobem, elektronicky nebo mechanicky, pro jakýkoli účel, bez výslovného písemného povolení společnosti Freedom Scientific.

Copyright © 2018 Freedom Scientific, Inc. Všechna práva vyhrazena.

JAWS je registrovaná ochranná známka společnosti Freedom Scientific, Inc. ve Spojených státech a dalších zemích. Microsoft, Windows 10, Windows 8.1, Windows 7 a Windows Server jsou registrované ochranné známky společnosti Microsoft Corporation v USA a/nebo jiných zemích.

Sentinel® je registrovaná ochranná známka společnosti SafeNet, Inc.

Obsah

Vítejte mezi uživateli odečítače JAWS

Požadavky na systém

Instalace JAWSu

Aktivace JAWSu

Síťová verze JAWSu

Průvodce nastavením JAWSu

Instalace hlasů Vocalizer Expressive

Čtečka FSReader a výukové materiály

Aktualizace JAWSu

Nápověda v odečítači JAWS

Kontextová nápověda

Nápověda ke klávesovým zkratkám

Technická podpora

Noví uživatelé

Čtení obrazovky a dokumentů

Další příkazy pro čtení

Práce s dialogovými okny

Začínáme s internetem

Čtení a pohyb na internetové stránce

Navigační klávesy na internetu

Seznamy prvků na aktuální stránce

Práce s formuláři

Vítejte mezi uživateli odečítače JAWS

Firma Freedom Scientific vyvíjí software pro čtení a zvětšování obrazovky, braillové zobrazovače a další zařízení pro nevidomé a slabozraké uživatele počítačů. Prostřednictvím těchto produktů mají uživatelé přístup k informacím, ke vzdělávání i k běžným aplikacím, např. mohou procházet web, číst a psát e-mailové zprávy, pracovat s tabulkovým procesorem nebo přistupovat k databázím. Produkty Freedom Scientific jsou volbou nevidomých a slabozrakých lidí na celém světě.

Požadavky na systém

Operační systém: Windows® 10, Windows 8.1, Windows 7 Service Pack 1, Windows Server® 2016, Windows Server 2012 a Windows Server 2008

Rychlost procesoru: Minimálně 1,5 GHz

Paměť (RAM): Doporučeno 4 GB (64-bit) nebo 2 GB (32-bit)

Potřebný volný prostor na pevném disku: Vyžadováno 1,6 GB při instalaci.

Dále 20 MB až 690 MB vyžadováno pro hlasy Vocalizer Expressive (velikost souborů se bude lišit v závislosti na nainstalovaném hlase)

Video: Grafický adaptér pro rozlišení obrazovky alespoň 800 x 600 s barevnou hloubkou 16 bitů (doporučeno rozlišení obrazovky 1024 x 768 s barevnou hloubkou 32 bitů)

Zvuk: Zvuková karta kompatibilní s Windows (pro hlasový výstup)

Poznámka: Starší verze JAWSu, které jsou potřebné pro instalace Windows XP a Windows Vista jsou stále k dispozici na webových stránkách společnosti Freedom Scientific.

Instalace JAWSu

Pro instalaci odečítače JAWS potřebujete aktivní připojení k internetu a musíte být přihlášení k účtu uživatele počítače s administrátorskými právy.

Program JAWS stáhnete ze stránky: www.freedomscientific.com/Downloads/JAWS

Po stažení instalátor spusťte (vyberte jej a stiskněte ENTER). Spustí se instalační program JAWS, ten během instalace mluví. Postupujte podle hlasových pokynů. Když je instalace dokončena, musíte restartovat počítač.

Pokud se jedná o novou instalaci JAWS, je dalším krokem proces aktivace. Po aktivaci se otevře Průvodce nastavením, s jehož pomocí konfiguruje základní parametry programu JAWS.

Aktivace JAWSu

Správce licencí vám pomůže s aktivací JAWSu po internetu. Proces aktivace se automaticky spustí po spuštění JAWSu. Při aktivaci postupujete takto:

1. V dialogovém okně Aktivace vyberte Spustit aktivaci.
2. Přečtěte si zprávu, která se zobrazí, a poté použijte klávesy ŠIPKY k výběru Internet (DOPORUČENO) a stiskněte ENTER.

3. Pokud se vaše 20místné autorizační číslo automaticky nevyplní, zadejte ho do pole Autorizační číslo.
4. Stiskněte ENTER pro pokračování. Pokud nejste připojeni k internetu, budete k tomu vyzváni. Musíte totiž navázat internetové připojení před pokračováním v aktivaci.
5. Jestliže nejste registrováni, budete k tomu vyzváni. Registrací JAWS získáváte technickou podporu. Vyberte Zaregistrovat nyní a podle pokynů vyplňte online registrační formulář. Můžete se zaregistrovat i později, ale musíte se zaregistrovat při příští aktivaci JAWSu.
6. Po odeslání registrace zkusí Správce licencí aktivovat JAWS. Tento proces může trvat několik minut. Po úspěšné aktivaci vyberte Dokončit.

Poznámka: Pokud Správce licencí nemůže JAWS aktivovat, asi budete muset znovu nakonfigurovat bránu firewall. Další informace naleznete v Nápovědě pro aktivaci.

Síťová verze JAWSu

Pokud máte síťovou licenci pro více uživatelů, musí váš systémový administrátor navštívit stránku www.fsactivate.com/network a stáhnout si nástroje pro síťovou autorizaci a licenční server. Tato stránka také obsahuje jednoduché pokyny k nastavení licenčního serveru a aktivaci síťové licence.

Průvodce nastavením JAWSu

Průvodce nastavením JAWSu je užitečný nástroj, který umožní konfigurovat specifické parametry JAWSu, např. nastavení řeči a Brailly, nastavení výmluvnosti a způsobu spouštění JAWSu a také instalovat základní výukové materiály. Průvodce nastavením se při první instalaci JAWSu automaticky spustí po aktivaci produktu. Průvodce však lze vyvolat kdykoli později z nabídky Nápověda po stisku ALT + H a pak výběrem Průvodce nastavením.

Instalace hlasů Vocalizer Expressive

Syntéza Vocalizer Expressive nabízí přirozeně znějící hlasy v několika jazycích. Chcete-li nainstalovat tyto hlasy, otevřete okno aplikace JAWSu kombinací INSERT + J, pak stiskněte ALT+H a šipkou dolů vyberte položku Další hlasy a tu odklepněte klávesou ENTER. Otevře se stránka hlasových syntéz na stránce společnosti Freedom Scientific: zde si můžete poslechnout ukázky hlasů a poté vybraný hlas stáhnout a nainstalovat.

Čtečka FSReader a výukové materiály

Výrobce Freedom Scientific nabízí základní výukové materiály v digitálním formátu DAISY (Digital Accessible Information System). Tyto výukové moduly přečtete ve čtečce FSReader, která se instaluje automaticky s JAWSem (a spolu s návodem FSReaderGettingStarted ve formátu DAISY).

Chcete-li nainstalovat výukové materiály, postupujete takto:

1. Stiskem INSERT + J otevřete okno aplikace JAWS.
2. Stiskněte ALT + H a vyberte nabídku Nápověda, pak stiskněte ENTER a vyberte Školení.

3. Otevře se čtečka FSReader a zobrazí seznam výukových materiálů pro JAWS s odkazy. Šípkami vyberete knihu, kterou chcete stáhnout, pak stisknete ENTER. Čtečka vybranou knihu stáhne a otevře.

4. Stejně postupujete při stahování dalších publikací.

5. Knihu začnete číst kombinací CTRL + P, opětovným stiskem CTRL + P čtení pozastavíte.

6. Potřebujete-li rychle převinout o pět sekund vpřed stiskněte CTRL + TEČKA; když o pět sekund zpět, stiskněte CTRL + ČÁRKA.

Poznámka: Dokud je otevřena čtečka FSReader, bude CTRL + P přepínat mezi přehráváním a pozastavením. Pokud při aktivní čtečce chcete tisknout, musíte použít příkaz Tisk v nabídce čtečky.

7. Čtení knihy ukončíte kombinací CTRL + J.

Poznámka: Výukové materiály jsou nainstalovány v programové složce JAWSu:
C:\Program Files\Freedom Scientific\Training\JAWS\enu.

Aktualizace JAWSu

Výrobce Freedom Scientific se snaží odebítač JAWS neustále zlepšovat a pravidelně vydává aktualizace programu. Doporučujeme udržovat software aktuální, jen tak docílíte jeho nejlepšího možného výkonu.

Chcete-li vyhledat aktualizace JAWS, postupujte takto:

1. Připojte se k internetu.

2. Spusťte JAWS.

3. Z nabídky Nápověda vyberte Zkontrolovat aktualizace.

4. JAWS prohledá internet aktualizace a zobrazí seznam dostupných aktualizací ke stažení. Seznam procházíte šípkami, u vybrané položky mezerníkem zaškrtněte příslušné políčko.

Poznámka: Pokud má váš počítač aktivní firewall (například Windows Firewall), můžete dostat upozornění, že se "FSAutoUpdate Application" nebo "FSAutoUpdate.exe" pokouší připojit k internetu. Musíte jejich přístup k internetu přes bránu firewall povolit, jinak se aktualizace nenačte.

5. Zaškrtnutou aktualizaci nainstalujete tlačítkem Instalovat. Obvykle pak budete vyzváni k restartování počítače. Pokud se aktualizace neinstaluje úspěšně, musíte instalaci opravit postupem podle nápovědy či manuálu.

Nápověda v odebítači JAWS

Stiskem INSERT + J otevřete okno JAWSu a zde stiskem ALT + H otevřete Nápovědu, v níž si vyberete téma nápovědy.

Při prvním otevření nápovědy JAWSu se na levé straně rozděleného okna zobrazí obsah.

Obsah obsahuje řadu kapitol a stránek. Jednotlivé kapitoly se skládají ze stránek, stránky jsou témata s informacemi. Obsah procházíte šípkami nahoru a dolů. ŠÍPKOU DOPRAVA otevřete kapitolu a ŠÍPKOU DOLEVA kapitolu zavřete. Stisknete-li ENTER na vybrané stránce, zobrazíte

text tématu stránky a klávesou F6 se pak přepnete do textu stránky. Opětovným stisknutím F6 se vrátíte do obsahu.

Kombinací CTRL + TAB se dostanete na další záložky nápovědy Index a Vyhledávání.

Stejně jako v jiných aplikacích pro Windows otevřete nápovědu JAWS také klávesou F1.

Kontextová nápověda

Kontextová nápověda poskytuje informace o možnostech aktivního podokna, tlačítek a dalších ovládacích prvků. Chcete-li aktivovat tuto funkci, přesuňte se na ovládací prvek, k němuž potřebujete nápovědu, a stiskněte INSERT + F1. To je nejrychlejší způsob, jak získáte konkrétní pomoc pro konkrétní ovládací prvek.

K dispozici je také nápověda ke klávesovým zkratkám, kterou aktivujete kombinací INSERT + H.

Pro některé populární aplikace je v JAWSu dostupná další nápověda, na tu se dostanete rychlým dvojím stiskem INSERT + F1 - tím otevřete nápovědu pro aktuálně spuštěnou aplikaci pod JAWSem.

Nápověda ke klávesovým zkratkám

Tato nápověda poskytuje informace o významu kombinací kláves. Nápovědu ke klávesovým zkratkám aktivujete kombinací INSERT + 1. JAWS pak řekne: „Nápověda klávesnice zapnuta.“ Když pak stisknete libovolnou kombinaci kláves, uslyšíte popis odpovídajícího příkazu. Podrobnější popis příkazu pak získáte podržením první nebo prvních kláves v kombinaci a rychlým při-stisknutím poslední klávesy. Pokud příkaz obsahuje pouze jednu klávesu, stiskněte tuto klávesu rychle dvakrát. Chcete-li například získat nápovědu k příkazu "řekni vše", stiskněte INSERT + ŠIPKA DOLŮ rychle dvakrát. Během aktivní nápovědy ke klávesovým zkratkám se stisknuté klávesové kombinace neprovádějí. Chcete-li příslušný příkaz provést, musíte stiskem INSERT + 1 nápovědu vypnout a pak teprve příkaz zadat.

Můžete také vyhledat konkrétní příkazy pomocí Vyhledávání příkazů JAWS. Stiskněte INSERT + MEZERA, pak J. Tím otevřete dialog Vyhledávání příkazů. Začněte psát text související s typem příkazu, který chcete provést, a JAWS zobrazí příkazy odpovídající vašemu zadání spolu s jejich klávesovými zkratkami.

Poslední klávesovou zkratkou pro získání nápovědy je INSERT + W, která poskytuje nápovědu pro některé běžně používané klávesové zkratky Windows.

Technická podpora

Technickou podporu k produktu JAWS poskytuje prodejce nebo výrobce Freedom Scientific. Průběžná technická podpora je k dispozici uživatelům, kteří si zakoupí a zaregistrují program JAWS. Pro žádost o technickou podporu si připravte sériové číslo produktu, které najdete v okně JAWSu: zde stiskem INSERT + PAGE DOWN přečtete stavový řádek.

Noví uživatelé

Pokud jste začátečníci v práci s odcítačem JAWS, projděte si následující odstavce, které obsahují řadu pro začátek užitečných příkazů pro čtení a navigaci. Chcete-li se dozvědět o používání JAWSu více, nainstalujte si a poslechněte si výukové soubory nebo si otevřete nápovědu JAWSu.

Čtení obrazovky a dokumentů

K mnoha funkcím předčítání v JAWSu můžete přistupovat z numerického bloku klávesnice umístěné na většině klávesnic vpravo. JAWS ovládá čtení pomocí klávesy INSERT vlevo dole na numerickém bloku v kombinaci s dalšími klávesami z tohoto bloku. Pozor: klávesa Numlock musí být přitom vypnutá!

Chcete-li spustit čtení obrazovky, stiskněte kombinaci kláves INSERT + ŠIPKA DOLŮ. To je příkaz "řekni vše". V režimu "řekni vše" chodíte klávesami ŠIPKA DOLEVA nebo ŠIPKA DOPRAVA po textu doleva či doprava. Můžete také stisknout PAGE UP nebo PAGE DOWN, tím zvýšíte nebo snížíte rychlosti řeči. Chcete-li řeč umlčet, stiskněte klávesu CTRL.

Následují další kombinace kláves, které používají numerický blok:

Přečíst aktuální znak: num 5

Přečíst aktuální slovo: INSERT + num 5

Hláskovat slovo: INSERT + num 5, dvakrát rychle za sebou

Přečíst předchozí slovo: INSERT + ŠIPKA DOLEVA

Přečíst následující slovo: INSERT + ŠIPKA DOPRAVA

Přečíst aktuální řádek: INSERT + ŠIPKA NAHORU

Přečíst řádek ke kurzoru: INSERT + HOME (num klávesa 7)

Přečíst řádek od kurzoru: INSERT + PAGE UP (num klávesa 9)

Přečíst spodní řádek v okně: INSERT + PAGE DOWN (num klávesa 3)

Přečíst horní řádek v okně: INSERT + END (num klávesa 1)

Poznámka: Zkratka "num" znamená, že následující klávesu tisknete z numerického bloku klávesnice. Klávesa INSERT je vyhrazená klávesa JAWSu, může jí také být klávesa Capslock, záleží na nastavení. V nápovědě je vyhrazená klávesa JAWSu uváděna jako JAWSkey.

Další příkazy pro čtení

Kromě výše uvedených existují další příkazy pro čtení. Můžete použít klávesy ŠIPKA DOLEVA a ŠIPKA DOPRAVA pro přesun na další nebo předchozí znak. Klávesami ŠIPKA NAHORU a ŠIPKA DOLŮ přejdete na předchozí nebo následující řádek. Kombinací ALT s klávesou ŠIPKA NAHORU nebo ŠIPKA DOLŮ procházíte dokument po větách. Podobně kombinací CTRL s klávesou ŠIPKA NAHORU nebo ŠIPKA DOLŮ se pohybujete po odstavcích.

Práce s dialogovými okny

Dialogová okna zobrazují informace a umožňují ovládat programy ve Windows. Po prvcích dialogového okna se pohybujete stiskem TAB nebo SHIFT + TAB. Pokud je dialogové okno rozděleno do záložek, použijte CTRL + TAB pro přesun mezi záložkami. Po stisku INSERT + TAB uslyšíte popis aktuálně vybraného prvku.

Začínáme s internetem

Internetové prohlížeče, jako jsou Internet Explorer, Firefox nebo Chrome, zobrazují stránky na internetu a umožňují interakci pomocí těchto stránek. JAWS používá na internetových stránkách virtuální kurzor, takže stránky čtete stejně jako textový dokument. Virtuální kurzor je k dispozici i v jiných aplikacích, jako je nápověda či e-maily ve formátu HTML nebo v souborech PDF.

Čtení a pohyb na internetové stránce

Při spuštění internetového prohlížeče se otevře vaše domovská stránka. Pokud nemáte domovskou stránku specifikovanou, můžete si ji vybrat z nabídky Oblíbené položky nebo Záložky nebo stisknout ALT + D a zadat adresu stránky do adresního řádku prohlížeče. Po výběru stránky ji prohlížeč načte a JAWS oznámí přítomnost rámců, odkazů, nadpisů a formulářů a začne číst text na obrazovce. Chcete-li se pohybovat po stránce, použijte v JAWSu standardní příkazy čtení.

Poznámka: Pokud začnete číst stránku dříve, než se dokončí její načítání, nemusí být část stránky ještě k dispozici.

JAWS řekne „Odkaz“, když narazí na odkaz na jiný dokument nebo jinou část stránky. Chcete-li sledovat odkaz, přesuňte se na něj a stiskněte ENTER. Chcete-li se vrátit na předchozí stránku, stiskněte ALT + ŠIPKA DOLEVA nebo BACKSPACE. Chcete-li posunout o jednu stránku vpřed poté, co jste se posunuli zpět, stiskněte ALT + ŠIPKA DOPRAVA.

Navigační klávesy na internetu

JAWS používá snadno zapamatovatelné příkazy pro pohyb po internetových stránkách. Na klávesnici zadáte písmeno a tím se dostanete na požadovanou položku:

Na další tabulku: T

Na další prvek formuláře: F

Na další nadpis: H

Na navštívený odkaz: V

Na nenavštívený odkaz: U

Na zaškrtačací pole: X

Na editační pole: E

Případně předřadte SHIFT pro přechod na předchozí prvek daného typu. Úplný seznam těchto příkazů naleznete v seznamu klávesových zkratk v nápovědě JAWS.

Seznamy prvků na aktuální stránce

JAWS dokáže sestavit seznamy prvků vyskytujících se na internetové stránce, např. rámců, odkazů, nadpisů nebo polí formuláře, takže pak rychle najdete, co potřebujete:

Seznam rámců: INSERT + F9

Seznam odkazů: INSERT + F7

Seznam nadpisů: INSERT + F6

Seznam polí formuláře: INSERT + F5

V seznamu se pohybujete šipkami a stiskem Enter příslušnou položku otevřete (aktivujete).

Kromě toho, pokud podržíte CTRL + INSERT a stisknete navigační klávesu pro některý prvek na stránce, JAWS zobrazí seznam výskytu prvku na aktuální stránce. Poté zase můžete v seznamu vybrat položku pomocí šipek a klávesou ENTER ji otevřít. Chcete-li například zobrazit seznam zaškrtnutých políček na aktuální stránce, stiskněte CTRL + INSERT + X.

Tip: Stiskem INSERT + F3 zobrazíte seznamy, které jsou dostupné pro internetové stránky.

Práce s formuláři

S JAWSem dokážete na internetové stránce snadno pracovat s formuláři. Přejdete patřičnou klávesou kombinací na ovládací prvek formuláře a pak můžete např. zadat text do editačního pole nebo vybrat položku v rotoru. To je režim tzv. automatického formuláře, který je ve výchozím nastavení zapnutý. Pokud byste chtěli mít větší kontrolu nad formulářem, můžete režim automatického formuláře vypnout stiskem INSERT + V a poté nastavit možnost Režim automatického formuláře na Manuální nebo Semi-Auto. V režimu Semi-Auto se Režim formuláře aktivuje pouze, když se dostanete do editačního pole nebo rotoru pomocí TAB či SHIFT + TAB.

Chcete-li ovládat formulář manuálně, přejdete stiskem F k dalšímu ovládacímu prvku formuláře na aktuální stránce. Stiskem ENTER aktivujete režim formuláře a klávesou TAB pak přecházíte mezi ovládacími prvky formuláře a podle potřeby vyplňujete. Režim formuláře vypnete klávesou num PLUS.